

Pedalar junts en la cursa de la informació

Els tàndems periodístics sobreviuen en un món d'individualitats

— Guillem Gayà i Jordi Joan —

En una professió marcada per la firma, amb el risc de caure en l'egoisme o en el mimetisme, alguns periodistes han decidit travessar acompanyats la jungla de la informació. La majoria són duets, però també hi ha tríos i quartets, alguns amb tres dècades d'antiguitat, i ens expliquen les seves dificultats per interpretar una mateixa partitura.

N'hi ha que són amics i n'hi ha que només són col·legues, però tots coincideixen que la confiança és fonamental. Quan tot rutlla, aquests periodistes no dubten que l'enriquiment en estímuls i punts de vista paga la pena. En un món d'individualitats i de frantiradors, on els egos solen ser napoleònics, compartir èxits i fracassos no és una actitud freqüent. Més enllà de la forçada col·laboració entre redactor-fotògraf, locutor-tècnic, o reporter-càmera, aquesta és la història d'informadors i comunicadors de tota mena que creuen que, en periodisme, un tàndem corre més que dues bicicletes.

Josep Martí Gómez i Josep Ramoneda, una improvisació que dura 30 anys

Alguns porten ja dècades pedalant. Corria el 1969 quan dos periodistes ben diferents van proposar a *El Correo Catalán* d'entrevistar la

mateixa persona: Pere Portabella. La solució del diari davant aquesta petició simultània va ser salomònica: farien l'entrevista junts. Martí Gómez i Josep Ramoneda recorden que aquell dia s'havia decretat l'estat d'excepció, i excepcional ha resultat ser la resistència del tàndem que llavors acabava de néixer, reforçada per dos perfils marcadament complementaris.

A parer de Ramoneda, "Martí té una sensibilitat més de periodista de carrer i d'interès per les històries humanes", mentre que ell, de formació filosòfica, manté "una aproximació més

— Alguns periodistes han decidit travessar en companyia la jungla de la informació. La majoria són duets, però també hi ha tríos i quartets —

intel·lectualitzada", encara que tots dos siguin "igual de tímids i poc disciplinats". Martí Gómez hi està d'acord, però revela que de vegades ell ha fet "el rol del científic, mentre que Ramoneda s'ha despenjat amb conductes típicament *barriobajeras*", i en posa un exemple: "Quan no ens volien deixar entrevistar Rudolf Nureiev al Liceu, mentre jo parlava amb els estaments oficials, ell entrava per una finestra".

Martí Gómez és contundent: "Si no hi ha amistat, el tàndem es trenca, per protagonisme, per gelosia o per discrepància ideològica. Per això sempre he treballat amb amics". Segons Ramoneda, un tàndem "només es pot fer sobre la base d'un gran respecte mutu, donant per bo el que ha escrit l'altre, i intentant no barrejar la vida professional amb la vida quotidiana". També opina que l'entrevista a dos "guanya en complexitat i rigor, per les dues perspectives", i explica com les transcriuen a *Por Favor*: "Un dia l'un i un dia l'altre, tota l'hora gravada, literalment, perquè volíem posar l'entrevistat en igualtat de circumstàncies, i si haviem fet una pregunta idiota, ens l'havíem d'empassar".

Por Favor i La Vanguardia

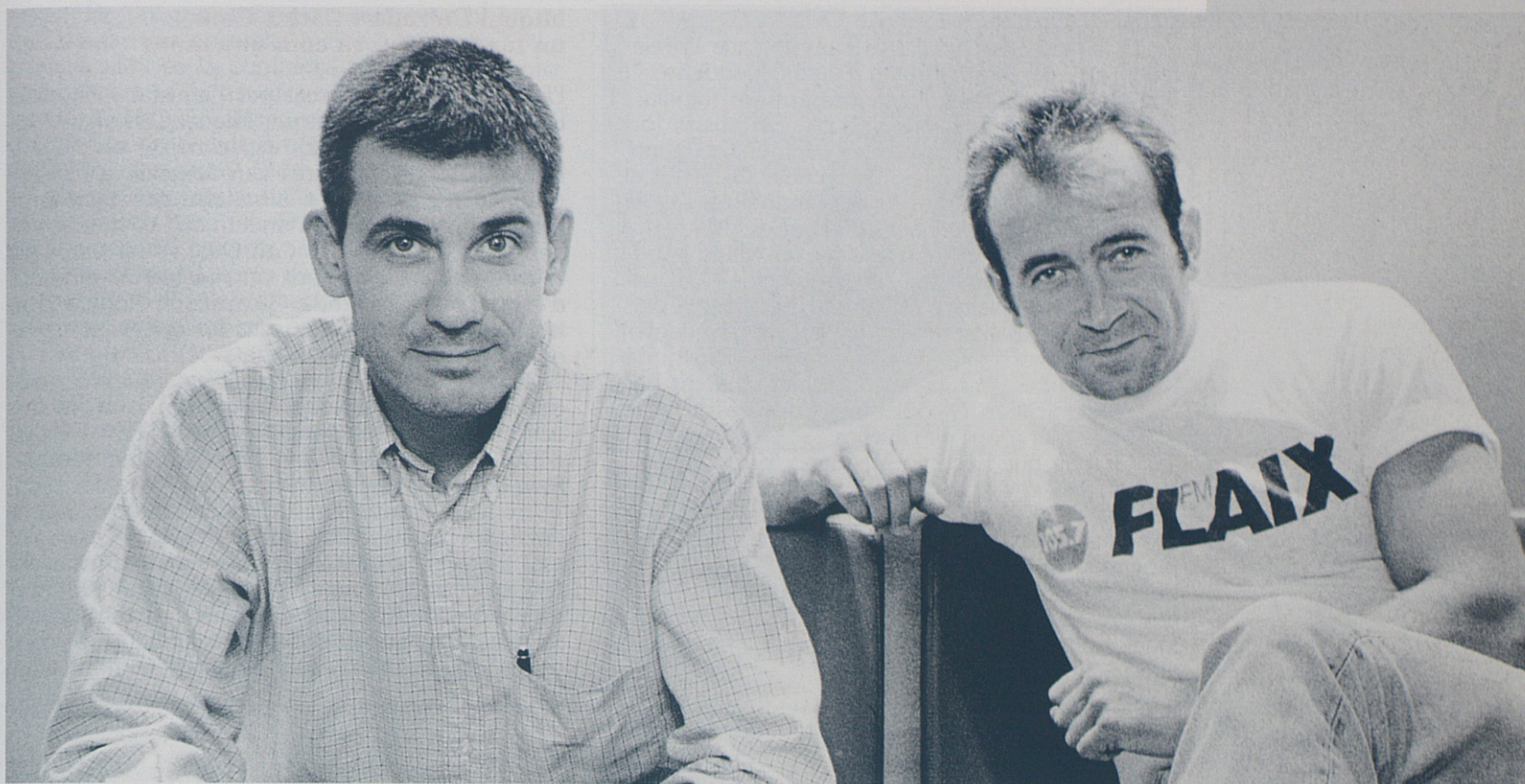
L'etapa de *Por Favor* és considerada per Martí Gómez com "el moment de glòria" del tàndem, tot i el seu peculiar mètode de treball: "No ens preparàvem res i de vegades era dramàtic. Ens paràvem davant la porta i dèiem 'Qui comença?'. A partir d'algun quadre, o d'algun llibre que tingués el personatge, miràvem d'encarrilar la conversa. Però ara trobes massa entrevistes fetes a partir d'arxiu, que queden fredes i avorixen l'entrevistat".

Una altra col·laboració destacada entre Josep Martí Gómez i Josep Ramoneda van ser les "Cartas cruzadas" que a principi dels 90 van intercanviar a *La Vanguardia*. "Eren cartes autèntiques, que Ramoneda m'enviava a Londres per fax i que jo responia, o viceversa". L'autor de "Diario de un reportero", a *La Vanguardia*, és deu anys més gran que Ramoneda, cosa que al començament donava "seguretat" al més jove. Des de fa prop d'un lustre el tàndem té la seva finestra a "El bestiario", un apunt final d'un minut a "Hora 25", de la SER. "El bestiario" l'escriu qui domina més el tema del dia, encara que l'altre també hi diu la seva. "De vegades ens passem informació l'un a l'altre, per despistar la font", diu Martí Gómez amb picardia.

Trenta anys de matrimoni professional han quedat marcats per premis com el Manuel del Arco, i innumerables entrevistes a personatges com Graham Greene, Günter Grass... o Santiago Carrillo a París, raó per la qual van segrestar el número de *Por Favor*. En el seu llibre recull *Hagan juego, señores* —l'altre és *21 hijos de su padre*—, els peus de pàgina expliquen el que la censura va mutilar.

Ramoneda, que és director del CCCB, ha escrit en solitari a *La Vanguardia* durant molts anys, i actualment ho fa a *El País*. No obstant això, no ha format parella amb ningú més, a di-

— Madueño: "Treballar en tàndem és molt més enriquidor, perquè reflexiones en veu alta. Anar amb un altre fa que vegis més coses" —

FOTOS: XAVIER FERRER

ferència de Martí Gómez: "Tinc fama de ser un llop solitari, però crec que sóc el periodista que ha treballat amb més gent: Huertas, Fabre, Madueño, Rovira, Rafael Pradas... Amb Joan de Sagarra he estat tres anys amb 'Saló de fumadors', a Ràdio Barcelona. Però he de dir que en Ramoneda és el més complidor, i no té el problema d'en Huertas, que quan escriu intenta salvar el món".

Eugeni Madueño i Bru Rovira: el que el reporterisme ha unit...

Un altre tàndem amb lustres d'experiència és el format per Eugeni Madueño i Bru Rovira, autors del llibre *35 días en China* (Península) i del tractat sobre el reportatge *Notícies del més enllà* (Pòrtic). Val a dir que tots dos treballen amb Martí Gómez, per la qual cosa firmen de vegades a *La Vanguardia* com a Martí Madueño Rovira. "Ens considerem fills periodístics d'en Martí Gómez, espuris, perquè ell no ens vol reconèixer", bromeja Madueño.

Bru Rovira i Eugenio Madueño es van conèixer a *La Vanguardia* i van començar a treballar junts arran de la creació de les pàgines salmó, que inclouen un reportatge ampli diari. "Crec que el primer reportatge que vam fer junts va ser sobre una revolta veïnal a Sant Adrià del Besòs, l'any 92", recorda Rovira. Des d'aleshores han escrit centenars d'històries, on els protagonistes solen ser persones anònimes: "Quan arribem a una ciutat no busquem l'alcalde, perquè tots diuen el mateix, sinó el bar on tenen el millor

pernil del poble, i parlem amb l'amo". Així han fet sèries de reportatges viatjant per Espanya, l'ex-Iugoslàvia i Xina, encara que actualment treballen junts "només quan l'ocasió ho demana".

Segons Rovira, "treballar en tàndem és molt més creatiu". "I enriquidor", afegeix Madueño, "perquè reflexiones en veu alta. Quan no coneixes el medi, anar amb un altre fa que hi vegis més coses, i el lector ho nota". "Diuen que és massa car, però jo penso tot el contrari: dues o més persones treballant alhora són d'una tremenda eficàcia informativa", constata Rovira, que es lamenta que "el periodisme s'ha individualitzat i jerarquitzat molt". "Abans", recorda, "la secció de local del *Tele/eXprés* es feia tota en equip. Ara tothom té molt clar quin és el seu càrrec i qui és el seu cap, però no es té tan clar què fer davant d'un fet noticiable. Crec que hi ha molts temes per als quals s'haurien de crear comitès de crisi per resoldre'ls, perquè el periodisme es fa en equip, no obeint ordres".

Dues mans, un to

"Formar un tàndem és molt útil per a les entrevistes, perquè quan un es cansa, l'altre manté l'atenció", afirma Madueño. Mentre ell pren notes, Rovira fa les fotos i després s'ocupa també del redactat. "Però normalment cadascú fa el seu article, i el firmem junts. No es pot escriure a quatre mans", declara Madueño. "Això només ho fan els que no saben escriure", confirma Rovira. "La gràcia és", segons Madueño, "que un cop agafes el to, és molt difícil que el lector pugui reconèixer l'estil de cadascun. De fet, la meua dona

*A la pàgina de l'esquerra,
Eugeni Madueño i Bru Rovira.
En aquesta pàgina, Carles
Cuní i Miquel Calzada.*

— Martí Gómez: "Si no hi ha amistat, el tàndem es trenca, per protagonisme, per gelosia o per discrepància ideològica" —

s'equivoca gairebé sempre”.

En el seu cas “pesa més l'amistat que la relació professional”, subratlla Eugeni Madueño, “i anem de copes o de vacances amb la família”. Bru Rovira ho diu sense embuts: “La nostra fórmula és que som bona gent en un món, el del periodisme, ple de canalles. Quan has d'estar tot el dia amb l'altre, l'amistat és imprescindible, i de la complicitat en surten bones històries. No hi ha res pitjor en aquest món que fer un viatge periòdic amb algú amb qui no t'entenguis”. “Totalment d'acord”, salta Madueño, “¿i què me'n dius de l'homosexualitat latent en aquests tandems? Els llargs recorreguts en tren, de nit... No hi ha parelles mixtes, perquè si es formen tandems home-dona, acaben enrotllant-se i després la cosa acaba com el rosari de l'aurora”.

Val a dir que Eugenio Madueño forma tàndem sovint amb el seu germà, el fotògraf Pedro Madueño, a l'hora de fer entrevistes. Preguntat sobre aquest punt, opina que si no abunden més els tandems de redactor i fotògraf és perquè “busquen coses molt diferents, i és difícil posar-se d'acord”. “No pot haver-hi una relació d'igual a igual. Sempre n'hi ha un que domina”, opina Rovira.

Miquel Calzada i Carles Cuní, un tàndem que va com una moto

Un altre tàndem marcat per l'amistat més enllà de la feina és el format per Miquel Calzada, *Miki-moto*, i Carles Cuní. Es van conèixer el 1979 a Ràdio Terrassa i després van coincidir a Catalunya Ràdio. Pertanyen a la mateixa generació professional i el seu és “un tàndem que es munta i es desmunta des de 1988”, on Cuní és “el seny” (és “l'endreqat”, i està fent un màster de direcció d'empreses) i Calzada “la rauxa”, encara que també són competència seva les qüestions tècniques. A TV3 van fer plegats “Oh Bongònia” i “Mikimoto Club”, així com “Som i serem”. Segons Cuní, “hi ha vegades que un i un no fan dos”, i Mikimoto s'afanya a afegir: “Fan 54”. El 1992 van muntar Flash FM: “Perquè sempre hem odiat que ens fessin fitxar”.

Segons Carles Cuní, “treballar en tàndem t'obliga, no pots deixar penjat l'altre”. “Quan s'hi està d'acord”, continua, “tot va com una moto. El problema és quan no s'hi està, i aleshores tothom ha de cedir”. Bons coneixedors dels mitjans audiovisuals, en què abunda el treball en grup, consideren que el tàndem és substancialment dife-

Equips de nova generació

El fet que la majoria dels tandems periodístics es formi durant els primers anys d'exercici de la professió no és casualitat. Començar a navegar en l'oceà del periodisme pot ser complicat, especialment si un s'aventura en les turbulents i freqüentades aigües del *freelancisme*. Tenir un altre braç on sostenir-se, compartint projectes, agendes i problemes, ajuda a arribar a port. Els llaços creats en aquests difícils primers anys acostumen a ser tan sòlids com els nusos mariners.

Marga Durà i Jordi Martínez es van conèixer l'any 1993, quan tots dos eren estudiants de periodisme. “Ens compenetràvem molt bé, així que vam decidir compartir totes les feines que ens arribessin”, expliquen. El jove tàndem va col·laborar en revistes com *Primera Línea*, *CNR* “i tot el que queia”, incloent-hi guies i feines per a editorials. “En un tipus de feina tan irregular i inestable, el fet de ser dos et permet regu-

laritzar bastant els encàrrecs, i per tant els ingressos”, expliquen.

Això els va permetre tirar endavant durant un parell d'anys, fins que la Marga va ser contractada per la revista *Nuevo Vale* i en Jordi va entrar a treballar a TV3, amb Jordi González. No obstant això, continuen col·laborant junts per a diverses revistes, com *Barcelona Divina*, *Barcelona Meeting Point* i d'altres. La distribució de la feina és senzilla: “Depèn del temps de què disposi cadascú. Si un té més temps lliure, s'encarrega de fer les trucades i buscar la informació, mentre que l'altre redacta més”. Dubten que es pugui parlar d'un estil comú: “Més aviat ens adaptem a l'estil de la publicació per a la qual treballem en cada moment”.

L'amistat, tan consolidada com per impulsar-los a fer viatges plegats, és la base de la relació. “A part de la feina, sempre trobem un parell d'hores per a nosaltres, per xerrar”, diu ell. Ara que la consolidació de les respectives feines amenaça la continuïtat del tàndem, han fet un

pacte: “Si a un li van bé les coses, sempre comptarà amb l'altre”. Pacte de sang? “No, més aviat d'ordinador”, riuen.

Anatxu Zabalbeascoa i Javier Rodríguez Marcos s'han especialitzat en el periodisme cultural i col·laboren assíduament des de 1996, en què es van estrenar com a tàndem amb una ressenya sobre una exposició d'arquitectura a Milà. Des d'aleshores han escrit a quatre mans *Vidas construidas* (Gustavo Gili Editors), semblances de vint arquitectes cèlebres, i *Minimalismos*, d'aparició imminent, en què ell ha escrit l'apartat d'art i ella, el d'arquitectura. “Però seria un llibre mal fet si no estigués cohesionat”, declaren. I afegeixen: “No redactem junts, però sí en un to comú, i si firmem conjuntament és perquè ens sentim totalment coautors”. Tots dos dirigeixen la revista *Section*, trimestral i monogràfica sobre arquitectura. Val a dir que “hi ha molta amistat” —si es trenqués, no s'imaginarien treballant

— **Carles Cuní: “Treballar en tàndem t'obliga, no pots deixar penjat l'altre”. Mikimoto: “La paraula clau és la confiança. Si no n'hi ha, tot se'n va en orris” —**

rent: "En un grup més gran sempre n'hi ha un que mana, i es necessita més mà esquerra". "La paraula clau és la confiança, segons Mikimoto, "perquè si no n'hi ha, això se'n va en orris". Carles Cuní i Miquel Calzada són un cas poc habitual de tàndem on la vida professional i la vida quotidiana no se separen: "Som amics i el més normal és que en sortir de la feina anem a sopar junts", afirma Cuní, però "seria impossible seguir sent socis si deixéssim de ser amics".

Creuen que després de tants anys de treballar en parella, "el que comença sent un joc acaba sent un llibre d'estil no escrit". Malgrat la tirada de Cuní pels aspectes de gestió i la vessant creativa de Mikimoto, "cap dels dos no s'ha inhibit de cap tema". "Me'n puc anar tranquil per la confiança total en l'altre sobre qualsevol tema", afirma Cuní. Ara bé, els empleats "saben a quina porta han de trucar, quan s'imaginem que l'altre els dirà que no".

Com en altres casos, un dels interessats es considera netament periodista, Carles Cuní —"és difícil ser el germà de Josep Cuní i el company de Mikimoto"—, i l'altre és més tastaolletes: "Intimament no em considero periodista, però sí radiofonista". Aquest tàndem, que ha passat de darrere

A dalt, Anatxu Zabalbeascoa
i Javier Rodríguez Marcos.

A sota, Lucía Flores
i Santi Mayor.

junts— i comparteixen estudi, la qual cosa no evita que siguin estrictes a l'hora de fixar hora per a les reunions de treball. Això facilita que "l'un tingui autorització a retocar el text de l'altre", perquè "en el treball en comú hi ha d'haver fumata blanca".

Zabalbeascoa ha publicat novel·la i conte, mentre que Rodríguez Marcos té diversos poemaris a les llibreries: "Aquest tipus d'obra la fem per separat; en canvi, quan el treball és conceptual, dos cervells produeixen més idees que no un, i quatre ulls hi veuen més que dos". A més a més, "treballar junts ens permet acceptar encàrrecs que, per l'envergadura, serien inabastables en solitari, com el llibre *Arquitectura del Milenio. Año 1000-2000*, que ens ha portat dos mesos i mig de feina".

Zabalbeascoa ha estudiat ciències de la informació i història de l'art, mentre que Rodríguez Marcos procedeix de filologia hispànica. "Ell té una forma d'escriure més pausada, jo li poso nervi". En solitari,

Anatxu ha treballat per a *La Vanguardia* i actualment ho fa per a *El País*. Rodríguez Marcos ho ha fet per a *Hoy* i *El Periódico de Extremadura*, entre d'altres.

Lucía Flores i Santi Mayor són els caps pensants del suplement musical "Rock & Clàssic" del diari *Avui*. Es tracta d'un tàndem força especial, ja que no escriuen junts, però sí que prenen decisions plegats. Es van conèixer treballant per a aquest suplement l'any 97, quan el dirigia Pep Blay. En marxar aquest, Lucía Flores va passar a ser nominalment redactora en cap, tot i que afirmen: "A la pràctica decidim els temes entre els dos". També és veritat que la Lucía és la responsable última i, tal com diu ella, "si cau alguna bronca, em cau a mi".

"Això és com fer un magazín de ràdio a dues veus", diu Santi Mayor, "discutim molt els temes, l'enfocament, les prioritats. Jo a vegades, quan no vull prendre una decisió, li recordo que ella és la jefa". Per a la

Lucía Flores, el tàndem es basa en l'afinitat personal i en el fet que compartim una visió del suplement. Ho discutim tot d'igual a igual, convençuts que cap del dos té la raó absoluta sobre res".

A l'hora de distribuir la feina, ella s'encarrega més de rock català, música espanyola i flamenc. Ell s'ocupa sobretot del pop-rock estranger. Tots dos coincideixen que dirigir un suplement a quatre mans és un avantatge. "Són dues sensibilitats que es contrapesen", diu Mayor. "El meu model de lector és el musicòman, mentre que la Lucía sempre veu més la part més genèrica, el lector de l'*Avui* que també s'interessa pel suplement". "Compartir la feina de pensar i contrastar els nostres punts de vista és bo per al producte i per a nosaltres", pensa Flores. Ell opina: "El fet de ser home i dona també ajuda aquest contrapès de sensibilitats. Em mola treballar amb una noia, cosa poc freqüent en la premsa musical, on encara perdura un masclisme latent" ●

— **Pere Bernal: "Ens necessitem".**

Ricky Romero: "Tantes hores de rodatge permeten obviar moltes discussions" —

Pere Bernal i Ricky Romero.

els micròfons a darrere els balanços de comptes, dirigeix actualment Flash FM, Flash Back i Andorra 1, i en el futur aspira a "fer la competència a Catalunya Ràdio amb una cadena de ràdio convencional".

Ricky Romero i Pere Bernal, 20 anys de duet radiofònic

En Ricky i en Bernal s'enorgulleixen de ser el tàndem radiofònic més veterà de la ràdio catalana. Van començar a treballar junts l'any 1980, quan Pere Bernal encapçalava "A mi manera", a Radio España, on Ricky Romero feia de muntador musical. Un dia, la conversa fora de micro entre locutor i tècnic va sortir accidentalment per antena. A Bernal li va fer gràcia i van muntar el tàndem "Ricky y Bernal". La seva època daurada va ser a Radio Minuto, a mitjan anys 80, quan el seu programa va arribar a ser el més escoltat a Barcelona a la franja 8-10 del matí. Actualment fan diàriament "Ara per ara", a l'ona mitjana de Ràdio Barcelona.

"Ens necessitem", confessa Bernal. "Per a mi el programa és una teràpia", rebla Ricky. Tots

dos afirmen interpretar-se a ells mateixos. En antena, Bernal ha jugat sempre el paper del "seriós", mentre que Ricky era el "jove". Però "ara el noi bromista i esbojarrat ja té 43 anys i s'ha centrat. A vegades critica els joves. I el seriós ja no ho és tant, fa més conya, potser perquè és un home que té gairebé 50 anys i es pren les coses d'una altra manera", explica Bernal. "Els nostres personatges radiofònics han anat canviant amb l'edat, com nosaltres mateixos, com els nostres oients".

Ricky i Bernal es declaren defensors aferissats de les velles fórmules: "La ràdio s'ha burocratitzat. Hi ha un equip de guionistes, un altre de productors i un realitzador que arriba mitja hora abans, mira el guió i potser en retoca alguna cosa. No hi ha ningú que treballi com nosaltres, d'una manera més casolana, però molt més viva". La seva metodologia és senzilla: "Arribem cap a les 10 del matí, llegim els diaris. Anem a prendre un tallat i comentem les coses del dia. Un cop a l'estudi, seiem l'un davant de l'altre i comencem a xerrar sense cap tipus de guió", confessa Ricky Romero. Tantes hores de rodatge permeten obviar moltes discussions: "Si durant el programa un de nosaltres vol introduir un tema,

De la guerra de Crimea al Watergate

Roger Fenton i William Russell, pioners del periodisme bèl·lic

Són els primers corresponents de guerra coneguts. Russell va ser enviat pel *Times* a la guerra de Crimea (1854-56), des d'on va començar a enviar unes cròniques força comprometedores per al Govern britànic, ja que informava que només el 20% de les baixes eren degudes a ferides de guerra, mentre que la resta eren causades pel fred i les malalties. Per contrarestar aquesta informació, el Govern va encarregar al fotògraf Roger Fenton una sèrie de fotografies que mostressin una cara més "amable" del conflicte. Malgrat la propaganda que proporcionava a Londres el fotògraf Fenton, les descarnades cròniques que enviava Russell van contribuir a la caiguda del govern d'Aberdeen.

Josep Pla i Eugeni Xammar, el duet que va entrevistar Hitler

Xammar i Pla van coincidir a l'agitat Berlín dels anys 20 com a corresponents de diversos mitjans, i van firmar conjuntament als diaris *La Publicitat* i *La Veu de Cata-*

lunya. Segons Albert Manent, "Pla i Xammar van ser en una època un tàndem inseparable", unit per "una amistat que s'expressava en una dialèctica constant i una ironia sense fi". L'any 1923 van entrevistar conjuntament Adolf Hitler, poc després del frustrat *putsch* de Múnic. Tres anys més tard van viatjar junts a Moscou, on es van entrevistar amb Andreu Nin, que ocupava un alt càrrec en la jerarquia soviètica. *L'ou de la serp* (Quaderns Crema, 1998) recull aquestes experiències i altres articles del prolífic Xammar durant la seva estada a Alemanya.

Joan Vinyes i el senyor Dalmau, les veus de la campanya benèfica de RNE

Tots els catalans majors de 45 anys recorden les veus de Joan Vinyes i el "senyor Dalmau" (l'actor Emili Fàbregas) a la "Campanya benèfica" de Radio Nacional de España. El programa, creat l'any 48, es va mantenir en antena fins al 1975 i va recollir diners per als malalts crònics de l'hospital Sant Pau, el Cotolengo del Padre Alegre i altres institucions sanitàries, com la Creu Roja. El 1998, Joan

Vinyes va rebre l'ordre pontificia de Sant Silvestre en reconeixement de la seva tasca social als mitjans de comunicació. Vinyes, de 81 anys, és diputat per Convergència i Unió, el de més edat del Parlament de Catalunya.

Bob Woodward i Carl Bernstein, el somni de qualsevol periodista

Són la parella de periodistes més famosos de la història, amb permís de Clark Kent i Lois Lane. La seva proesa es diu Watergate. Van fer el que ningú havia aconseguit: fer caure tot un president dels Estats Units a partir de la investigació sobre les escoltes que Nixon havia fet col·locar a la seu del Partit Demòcrata, l'any 1972. Després d'això, poc els quedava per fer. Woodward ha continuat treballant al *Washington Post* i ha sabut explotar les rendes del Watergate publicant diversos llibres d'investigació política. Bernstein, el noi dolent de la parella, va abandonar el periodisme actiu i va tenir problemes amb l'alcohol, tot i que també ha publicat llibres i ha aprofitat el filó del Watergate donant conferències per tot el món ●

— Vinyoli i Beltran, com molts tàndems, són complementaris en criteri i formació: "El diàleg està basat en el contrast dels nostres punts de vista" —

ho fa sense avisar. I si veiem que aquella idea no és bona, ens n'adonem ràpidament. A vegades, amb una mirada en tenim prou”.

Jordi Beltran i Albert Vinyoli, la cultura en bicicleta

Al cap dels anys, Jordi Beltran i Albert Vinyoli s'han convertit en els dos trossos del Canal 33. Però tot va començar a mitjan anys 80, a Catalunya Ràdio, quan es quedaven escoltant el programa de l'altre. Algú se'n va adonar i els va proposar de treballar plegats, per fer “Clàxon”. Després de més d'un lustre en antena, van orquestrar “La vida en solfa”, que s'ha allargat fins a aquest estiu. Ara mateix preparen un programa de sobretaula a Ràdio Cat 21. La televisió ha multiplicat la seva popularitat, encara que Beltran té clar que “l'han cagat revelant la cara dels presentadors de ràdio”. No és estrany, doncs, que aquests dos grans tímids fessin les seves primeres aparicions públiques com a tàndem disfressats, ni més ni menys que de ZZ Top, presentant vídeos al “Sputnik”. Junts o per separat, també han treballat, sense donar la cara, en els guions d’“Arsenal”, “Com a casa” i “Tots a cent”.

Vinyoli i Beltran, com molts tàndems, són complementaris en criteri i formació. “El diàleg està basat en el contrast profund dels nostres punts de vista”, afirma Vinyoli, que afegeix: “En Jordi toca més de peus a terra”. “De vegades jo els tinc sota terra i ell a terra”, puntualitza Beltran, interessat des de sempre per l'underground, mentre que Vinyoli es desfa per l'alta cultura. No en va el primer procedeix de ciències de la informació, i el segon de filosofia i lletres. La seva consagració com a tàndem televi-

siu ha estat el magazín cultural “Avisa'ns quan arribi el 2000”. Ara que sembla que estan a punt d'avisar-los, poden fer-ne balanç: “El directe genera sortides molt més brillants”, assegura Beltran, “encara que hi ha un problema que encara no s'ha resolt en un tàndem: ¿on mires mentre l'altre parla?”. El repartiment de la feina és clar: Beltran s'encarrega dels discos i Vinyoli dels llibres, i hi ha “confiança en el criteri de l'altre”.

A banda d'això, “quan passa un cert nombre d'anys, els conflictes estan molt controlats”, segons Beltran. Tot i això, coincideixen que és important “no barrejar la feina i la vida”, per no acabar com la parella de la pel·lícula *Muertos de risa*. No se'n van de vacances junts, ara bé, estan d'acord que “si no fóssim amics no podríem treballar junts. El duo Jesús Hermida i Mercedes Milà no va funcionar perquè eren dos egos enfrontats”. També són conscients del perill dels tàndems, que quan es parteixen, ho tenen més pelut per circular: “Tip i Coll per separat no eren el mateix”. Consideren que si es treballa en tàndem es guanya “en estímuls i fluïdesa”, segons Beltran, i segons Vinyoli es perd “l'idealisme del yo solo, i això està molt bé, perquè en aquesta vida tot ho fas amb algú o gràcies a algú”.

Joan Úbeda i Francesc Escribano, un fructífer partit de frontó

Els pares de programes tan celebrats com “Ciutadans”, “Vides privades”, “Les coses com són” o “El cangur” es van conèixer als 25 anys, quan van entrar a l'equip fundacional de “30 minuts”. Francesc Escribano havia treballat a ràdios locals, al setmanari *El Món* i a TVE. Joan Úbeda venia de la cooperativa Servei de Vídeo Comunitari.

Albert Vinyoli i Jordi Beltran.

— Joan Úbeda: “Els fonaments del nostre tàndem són dos: en primer lloc, un gran respecte professional, i en segon lloc, un bon nivell de relació personal” —

Joan Úbeda i Francesc Escribano.

Més tard, cap al 93, el tàndem es consolidà amb l'esmentada sèrie "Ciudadans", que va ser la primera d'una llarga llista. A TV3 han tingut una vintena de periodistes a les seves ordres i de vegades s'han repartit programes.

"Quan pensem els projectes, no hi ha una divisió clara", revela Úbeda, "però quan la cosa ja està pensada, Paco s'encarrega del contingut i jo de la producció i la realització. Encara que ell es fica en el meu terreny i jo en el seu". Escribano destaca que "en una professió on els egos són tan desmesurats, treballar en equip —renunciar al jo en benefici del nosaltres— no és freqüent.

Però et permet centrar-te a millorar el producte i no tant en el punt de vista d'autor". "A més", segons Úbeda, "tens una paret de frontó constantment disponible per rebotar-hi les teves idees, i pots resoldre els dubtes amb algú que parla el teu llenguatge. Quan es pensa a duo es produeix una dinàmica diferent que quan només hi ha un coco. Augmenten les referències i hi ha més capacitat crítica". Per no parlar de l'empenta: "Quan un està down, l'altre estira, i quan els dos estiren, ja és l'hòstia!", coincideixen. Per a Úbeda, els fonaments del seu tàndem són dos: "En primer lloc, un gran respecte professional —jo crec que en Paco és el geni de l'entrevista—, i en segon lloc, un bon nivell de relació personal".

Durant el passat curs, Úbeda va estudiar a Estats Units. En tornar, ha fitxat per la productora Media Pro. Escribano també havia rebut la mateixa oferta, però prefereix quedar-se a TV3 com a director de nous formats. Així doncs, un dels tàndems més ambiciosos i creatius de la televisió catalana desapareix.

Pere Escobar, Sergi Albert, Àngel Pichi Alonso i Xavier Torres: el crupier, l'àrbitre, el jugador i el pencaire

Tot va començar al "100% Futbol", del Canal 33. En aquest programa, presentat per Pere Escobar, hi col·laboraven l'àrbitre Sergi Albert i l'exjugador del Barça Pichi Alonso. El 1994 l'equip actual de retransmissions futbolístiques es

Tàndems de la vinyeta

La il·lustració periodística, bàsicament humorística, ha donat també tàndems de renom. Formar parella en el món de la il·lustració gràfica és força habitual, ja que el binomi sol estar format per un dibuixant i un guionista.

És el cas de **Ricardo i Nacho**, coneguts per les seves tires polítiques al diari *El Mundo* i per les historietes del camioner galàctic Goomer, personatge recentment adaptat al cinema i la televisió. Nascut a Xile, Ricardo Martínez va conèixer Nacho Moreno a final dels seixanta a Madrid, on viuen. "Erem amics de barri. Jo somiava ser dibuixant, i en Nacho volia ser escriptor", recorda Ricardo. Després de col·laborar en diverses publicacions, es van consolidar amb les seves rotundes sàtires antifelipistes a principi dels noranta. Tot i que Nacho és el guionista i Ricardo el dibuixant, tots dos discuteixen cada dia per telèfon l'enfoca-

ment més adequat per a cada acudit. "Estic acostumat a treballar en duet", explica en Ricardo. "Durant una temporada vaig fer l'acudit tot sol, però em sento més còmode amb en Nacho, perquè així m'estalvio d'estar al dia de la política, que em sembla la mediocritat més gran del món".

El d'**Àngel i Guillermo** és un dels tàndems de ninotaires de més qualitat a Espanya. Publiquen les seves tires de sàtira política a *El Mundo*, *El Jueves*, *Marca*, *Penthouse* i altres. Es van conèixer al diari *La Opinión de Murcia*, on Àngel Montiel treballa com a cronista polític. Guillermo Torres va exercir en aquest diari com a publicista. De la relació personal va néixer un acudit diari que va cridar l'atenció de Ricardo Martínez, el dibuixant de Ricardo i Nacho. "Ricardo ens va trucar i ens va proposar col·laborar a *El Mundo*", expliquen. Actualment, Guillermo viu a Sevilla i Àngel continua a Múrcia,

cosa que no els impedeix treballar plegats, gràcies al fax.

Un tàndem històric de ninotaires és el que van formar **Oscar i Ivà** durant els anys setanta, a Barcelona. Junts van fundar la revista esportiva *Barrabás* i el setmanari satíric *El Papi*, a més de col·laborar en infinitat de publicacions de l'època. La seva afinitat, segons explica Óscar Nebreda, va sorgir a la revista *Matarratos*, cap a l'any 1970. Era un tàndem en què tots dos escrivia i dibuixaven, i on el desaparegut Ramon Tosa (Ivà) era l'intel·lectual romàntic i Oscar "el destraler i el patxanguero", segons definició pròpia. La seva afinitat va ser molt més que professional. "Jo vivia al barri Gòtic i l'Ivà, a la pensió Don Quijote de la Rambla. Moltes vegades quedàvem a la pensió, on pul·lulaven policies secrets, traficants, prostitutes i altres perles. D'allà van sorgir moltes de les històries que hem explicat" ●

— **Pilar Aymerich: "Només m'interessa treballar amb una persona que entengui la meva sensibilitat i la meua manera de fer la feina"** —

va completar amb la incorporació del jove periodista Xavier Torres. L'alineació de l'equip té molt en compte per quina banda ha de jugar cadascú: Pere Escobar és el narrador del partit, el crupier bromista que reparteix joc entre els altres comentaristes. Quan el partit s'ensopeix, s'encarrega de donar ritme a la retransmissió. Sergi Albert és "el col·legiat" assenyat, que comenta amb sang freda les decisions dels àrbitres. Àngel Alonso és el guapo que ressalta els detalls tècnics de les jugades, a partir de la seva experiència. Per últim, Xavier Torres és el reporter trempat a peu de gespa, que fa entrevistes als jugadors i comenta les novetats de cada equip.

"Sempre he tendit a treballar en equips on prevalgui el bon rotllo per sobre de l'efectivitat", comenta Escobar, "perquè aquesta es dona si hi ha bon rotllo. Els equips on predominen les jerarquies i on et posen un gos d'atura per vigilar, no funcionen". La companyonia que es desprèn del grup no és pura imatge televisiva: "Després de tants anys junts, al '100% Futbol' i als partits, ens hem fet amics. Som un grup molt cohesionat. Mirant l'Àngel ja sé si té ganes de parlar o no, i en Xavi sap quan ha d'intervenir per salvar-me el cul..."

Ignasi Barjau: Els imperatius de producció

Com s'ha vist, en ràdio i, sobretot, en premsa, formar un tàndem gairebé sempre és una opció personal. Per contra, el caràcter més industrial de la televisió fa que, sovint, treballar en parella sigui una rutina, derivada dels imperatius tècnics. Potser per això el periodista de TV3 Ignasi Barjau diu que no cal ser amics, sinó "ser molt respectuosos". Barjau va formar tàndem amb Eduard Quesada durant set anys, a Esports i a l'espai "L'aventura". Des de 1998 té com a parella professional habitual Antonio Novella, a "La revista" del "Telenotícies". Quan hi ha diferències d'enfocament, "és un pols, on hi entren la capacitat de respectar i de cedir". "Un tàndem d'ENG és molt polivalent, com una miniproducció", afirma, "i qualsevol dels dos pot gravar, redactar o editar, encara que tothom en sap més d'una cosa que de l'altra".

Jordi Bordas, Santiago Tarín i Eduardo Martín de Pozuelo: els tres investigadors

A final dels setanta dos joves periodistes treballaven taula amb taula a *La Vanguardia*, l'un fent política municipal i l'altre successos. El primer es deia Jordi Bordas i el segon Eduardo Martín de Pozuelo. De la conversa diària sorgien "temes d'aquells per investigar", quan en aquella època "poca gent anava més enllà del comunicat oficial". El primer treball que van fer junts, el 1981, era un reportatge sobre els robatoris al port de Barcelona. "Amb aquell reportatge", diu Martín de Pozuelo, "molta gent es va empenyar, però a nosaltres ens va agradar molt, així que vam decidir continuar amb altres temes, fora d'hora, un cop acabada la feina de les respectives seccions".

A dalt, Pere Escobar (centre) i el seu equip de les retransmissions esportives de TV3: Sergi Albert (esquerra) i Pichi Alonso.

A sota, d'esquerra a dreta, Jordi Bordas, Eduardo Martín de Pozuelo i Santiago Tarín.

Arran d'un reportatge que va treure a la llum la trama espanyola de l'intent d'assassinat del Papa (1981), l'equip Bordas-Martín de Pozuelo va obtenir un cert renom. La pista d'Ali Agka els portà a la màfia italoturca i a les ramificacions espanyoles de la delinqüència internacional. El seu treball fou recompensat amb el premi Ortega y Gasset de periodisme. Més endavant van publicar *La cosa nuestra* (Ediciones B). Impulsat per aquests èxits, l'aleshores director de *La Vanguardia*, Horacio Sáenz-Guerrero, els manà que es dediquessin només a la investigació.

El tercer home

Santiago Tarín va entrar més tard a l'equip (1992), procedent de la secció de Successos. El primer reportatge que recorda amb l'equip és sobre l'opi radioactiu de Txernòbil. Durant els escandalosos darrers anys del PSOE, com a equip d'investigació de *La Vanguardia* van descobrir no poques coses sobre els GAL, les finances d'ETA (per això últim van rebre una amenaça) i el

— Martín de Pozuelo: "Quan fas investigació, arriba un moment que et preguntes si tens tema. Treballant sol, és fàcil tenir la temptació de deixar-ho córrer"—

cas Mario Conde. En aquesta època van publicar *Guía de la corrupción*. I de trio a duo: el desembre de 1995, Bordas va plegar, cansat de la feina d'investigació, "que exigeix moltes hores i aguantar molta pressió", i es va reciclar tornant a fer informació local i reportatges de motos, sense abandonar *La Vanguardia*.

"La clau de l'equip és un grau de confiança i amistat molt gran. Compartim una cosa tan sagrada per a un periodista com és l'agenda, però també vivències, viatges, etc.", diu Martín de Pozuelo, Bordas opina que "és bo escriure amb algú a la teva esquena, que t'ajuda a centrar-te en el tema. Un sol periodista, quan du diversos temes alhora, s'atabala amb més facilitat". I és que "quan fas investigació, arriba un moment que, després d'investigar durant mesos, et preguntes si tens tema. Treballant sol, és més fàcil que tinguis la temptació de deixar-ho córrer", admet Martín de Pozuelo.

A l'hora de destacar un treball, coincideixen: "La sèrie de reportatges sobre la demanda espanyola contra els generals argentins pels desapareguts espanyols, que va derivar en el cas Pinochet. Vam ser els primers a publicar-ho i durant mesos no va tenir cap ressò". D'allà en va sortir el llibre de Tarín i Martín de Pozuelo *España acusa* (Plaza & Janés, 1999). Bordas hi afegeix una altra satisfacció personal: "Descobrir el funcionament del crim organitzat internacionalment, un fet que a principi dels 80, tothom, periodistes inclosos, pensava que només era cosa de pel·lícules".

Marchena i Peirón, cronistes de la mala vida

La criminalitat a petita escala també té els seus reporters. Domingo Marchena i Francesc Peirón s'ocupen de "la mala vida". Marchena va entrar com a becari a *La Vanguardia* l'any 1985, juntament amb un company de facultat, Francesc Peirón. Gràcies a una baixa, va començar a ocupar-se de Successos, i posteriorment Peirón s'hi va incorporar. Amb el temps, ha esdevingut un periodista bicèfal, encara que Marchena s'encarrega sobretot de la informació policial, mentre que Peirón se centra més en els tribunals. Signen junts bona part dels articles (potser un 40%), tot i que sempre n'hi ha un que escriu i l'altre que supervisa. "Peirón m'ajuda a superar moltes de les collonades que diàriament has de suportar en una redacció", declara Marchena.

Aymerich, l'ull de les altres

Potser és una rara avis, però Pilar Aymerich és un fotògrafa molt acostumada a formar tàndem amb un periodista. Ha col·laborat amb Maruja Torres fent reportatges per a *Fotogramas* i *El País*, i també són seves algunes fotos preses a Beirut del llibre *Mujer en guerra*. En el seu moment, va retratar una sèrie de 49 personatges, entrevistats per Montserrat Roig, amb qui va formar un tàndem molt sòlid que va rutllar durant dues dècades per tota mena de publicacions. Més recentment, la fotògrafa ha col·laborat amb Elvira Altés, amb qui va publicar diversos reportatges i

una sèrie de 40 retrats de personatges per al dominical de l'*Avui*.

"Per als retrats, que és el que més he fet en premsa, necessito que es creï un ambient molt especial amb l'entrevistat", afirma Aymerich. "No més m'interessa treballar amb una persona que entengui la meua sensibilitat i la meua manera de treballar. Si es dona aquesta conjunció d'interessos, la imatge i la paraula s'enriqueixen mútuament", conclou.

La fotògrafa ha col·laborat en altres publicacions (*La Vanguardia*, *La Calle*, *Triunfo*) i ha publicat diversos llibres, com *Els cementiris de Barcelona*, amb Carme Riera i Colita.

Josep Maria Huertas, aquella comuna periodística

A mitjan anys seixanta, Josep M. Huertas i Jaume Fabre es van conèixer amb motiu d'un reportatge sobre minyons escolta. Van començar a treballar plegats, en una col·laboració que al llarg dels 70 s'estengué a nombroses capçaleres —*Triunfo*, *Cuadernos para el Diálogo*, *Teleestel*, etc.—, en tàndem o amb Josep Martí Gómez com a tercer home. "Tot ho fèiem junts i repartíem els diners per igual, excepte el que fèiem al *Correo*, ja que en Martí tenia família i necessitava el sou íntegre", diu Huertas. A la revista *Oriflama* —en la direcció de la qual es van alternar— hi van entrar els tres amb un sol sou, mentre que per escriure *El Montjuïc del segle XX* van haver de compartir deu mil pessetes.

"Erem joves i vam aprendre a no donar importància a la firma", declara Huertas: "A vegades un firmava i en realitat l'article l'havia fet un altre. Per exemple, Josep Vergés m'havia acomiadat de *Destino*, però vaig anar a entrevistar Josep Trueta, quan en realitat era una feina encarregada a Martí i Fabre. Resulta que al doctor Trueta no li va agradar l'entrevista i va trucar a Vergés per queixar-se'n. Ells també van acabar acomiadats".

El 1975 Huertas va ser empresonat nou mesos a la Model, per un reportatge sobre cases de barrets on feia referències "injurioses" a l'Exèrcit, o més concretament, a les viudes de militars. Malgrat tot, el tàndem amb Fabre no es va trencar. "Jo seré els teus peus i tu seràs el meu cap", li va escriure Fabre en una carta, i mitjançant la correspondència van redactar el cinquè llibre sobre els barris de Barcelona.

Conjuntament han publicat una vintena de llibres, la majoria sobre Barcelona, i cadascun d'ells, pel seu compte, n'ha publicat d'altres escrits en solitari.

El prolífic J.M. Huertas també ha format tàndem amb Carles Geli (*El Periódico*) per escriure el llibre *Les tres vides de 'Destino'* (Vaixells de Paper/Anagrama), i en projecten un altre sobre la revista *Mirador*. Amb el fotògraf Pepe Encinas ha publicat *50 vegades Barcelona*. Per a Huertas, com per a molts altres periodistes, formar tàndem deu ser com anar en bicicleta. I ja se sap el que diuen d'anar en bici: si no vols caure, no has de deixar mai de pedalar ●

— Domingo Marchena:
"Peirón m'ajuda a superar
moltes de les collonades que
diàriament has de suportar en
una redacció" —